

УДК 339.924 (477)

О. І. Гонта,
к.е.н., доцент

СИНЕРГЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИКИ ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ

У статті розглянуті підходи до обґрунтування теорії транснаціоналізації економіки регіонів. Підкреслено, що в умовах глобалізації основними суб'єктами взаємодії стають великі капітали та регіони розміщення виробництва. Запропоновано використовувати положення економічної синергетики для формування методологічної основи політики взаємодії регіонів України з транснаціональними корпораціями, які інкорпоровані в структуру їх економіки.

В статье рассмотрены подходы к обоснованию теории транснационализации экономики регионов. Подчеркнуто, что в условиях глобализации основными субъектами взаимодействия становятся большие капиталы и регионы размещения производства. Предложено использовать положение экономической синергетики для формирования методологической основы политики взаимодействия регионов Украины с транснациональными корпорациями, которые инкорпорированы в структуру их экономики.

In article approaches to a substantiation the theory of transnationalization economy regions are considered. It is underlined, that in the conditions of globalisation by the basic subjects of interaction become large capitals and regions of placing of manufacture. It is offered to economic synergetics as methodological basis of working out a policy of interaction regions Ukraine with the transnational corporations incorporated in structure of their economy.

Ключові слова: *глобалізація, транснаціоналізація економіки, економіка регіону, економічна синергетика, транснаціональні корпорації.*

У сучасних умовах транснаціоналізація виробництва і капіталу стала визначальною ознакою світового господарства.

Пострадянські країни займають особливе місце в глобальних стратегіях ТНК як найбільш привабливі для розміщення виробництва капіталу у перспективі. Підтвердженням актуальності для ТНК опанування ринків постсоціалістичних країн є Доповідь про світові інвестиції UNCTAD (2007): «Транснаціональні корпорації, добувна промисловість і розвиток», ключовим моментом якої став аналіз притоку ПІІ в Південно-Східну Європу і СНД».

Для України кардинальні зрушення у світовому господарстві збіглися у часі з процесами формування інститутів ринку та внутрішньої перебудови суспільно-економічної системи. Важливою складовою внутрішньої перебудови є децентралізація управління регіональним розвитком, що передбачає розширення повноважень регіонів у вирішенні питань міжнародної взаємодії, у тому числі – залучення прямих іноземних інвестицій та розміщення на власній території філій і відділень ТНК. Такі повноваження регіонів можуть бути використані як на користь, так і на шкоду довгостроковим перспективам їх соціально-економічного розвитку, оскільки хаотичне входження елементів транснаціонального капіталу може негативно відбитися на структурі економіки регіонів, порушувати єдність відтворювального циклу і загрожувати національній економічній безпеці.

Проблеми транснаціоналізації економіки України розглядаються переважно на макроекономічному рівні. Дослідження цього напрямку представлені у працях Ю. Пахомова, Д. Лук'яненка, Б. Губського, А. Філіпенко, А. Гальчинського, В. Новицького, В. Рокочої, О. Рогача, О. Плотнікова та ін. Проте, транснаціоналізація економіки розглядається виключно в аспекті діяльності ТНК. Аналізуючи переваги і потенційні загрози процесів транснаціоналізації економіки України, вчені виходять із аналізу світового досвіду впливу діяльності ТНК на національну економіку в цілому. Регіональний рівень транснаціоналізації економіки залишається малодослідженим, хоча у наукових розробках О. Амоші, В. Гейця, М. Долішнього, З. Герасимчук, В. Галушак, Н. Вавдіюк, Ю. Макогона, А. Мокія, В. Пили, С. Писаренко, Ю. Орловської, Н. Свиридової та інших вчених акцентована увага на проблемах, пов'язаних із розвитком регіонів в умовах відкритої економіки.

За нашим переконанням, важливою науковою проблемою є аналіз впливу ТНК на економіку регіонів з метою виявлен-

ня *нового сполучення галузевих і територіальних відносин в умовах глобалізації*. Вирішення окресленої проблеми підпорядковано необхідності розв'язання низки практичних завдань, пов'язаних з інкорпорацією транснаціональних капіталів в економіку регіонів України та перспективами формування ТНК за участю вітчизняних капіталів. Такі практичні завдання можуть бути вирішені у рамках окремого напрямку державної регіональної політики – *політики транснаціоналізації економіки регіонів*.

Звернення до економічної синергетики при аналізі впливу ТНК на економіку регіонів зумовлено неспроможністю пояснити глибинну сутність явища транснаціоналізації на основі існуючих методологічних підходів. Так, з точки зору системного підходу, процеси інтернаціоналізації виробництва є логічним наслідком прояву дії закономірності міжнародного поділу праці. Отже, прихід іноземних капіталів повинен розцінюватися як позитивний момент активізації економіки приймаючої країни. Але проблема полягає у тому, що ТНК – це атиповий інвестор. Результативність і ефективність діяльності ТНК, їх безперечна конкурентоспроможність пов'язується з можливістю отримувати *ефекти синергії* на основі:

- 1) використання переваг концентрації і централізації капіталу (стратегія злиття і поглинання);
- 2) використання ситуативних переваг розміщення виробництва у різних країнах світу.

Водночас, глобалізація економічного середовища перегруповує ступінь впливу діючих осіб на світовій арені. На перший план висуваються великі капітали і регіони як обмежено суверенні економічні суб'єкти. Формується якісно новий рівень економіки, який сполучає галузь і територію. За твердженням Л. Євстігнєєвої та Р. Євстігнєєва, погляди яких ми повністю поділяємо, «...регіони виступають вузловим простором, де зіштовхується територіальна політика держави, регіонів та великого капіталу. Центральне місце в ній починає займати ринок стратегічних інвестицій» [6, с. 52]. В економіці регіонів відбувається формування ринкових ніш великих капіталів, як вітчизняних, так і зарубіжних ТНК. Регіони поряд з державою і великим капіталом стають статусними учасниками глобалізаційних процесів.

Ми розглядаємо економічну глобалізацію не як чинник, а як наслідок зростаючої транснаціоналізації світового господарства. У свою чергу, поштовхом транснаціоналізації світової економіки стало різке зростання прямих іноземних інвестицій ТНК (1980 р. – 57 млрд. дол., 1990 р. – 172 млрд. дол., 1995 р. – 331 млрд. дол. 2000 р. – 1 трлн. 409 млрд. дол. (безпрецедентний пік зростання), 2005 р. – 916 млрд. дол. 2006 р. майже повторив піковий рівень 2000 р., оскільки обсяг ПІІ досяг рівня 1 трлн. 306 млрд. дол. (рис. 1).

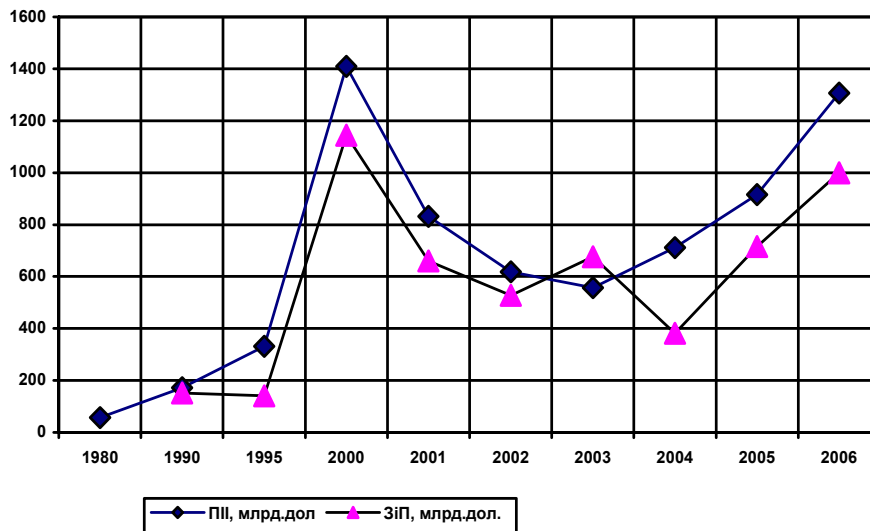

Рис. 1. Індикатори транснаціоналізації світової економіки
(Джерело: Конференція ООН з торгівлі і розвитку, 2007 р.)

Складну природу транснаціоналізованих систем здатна пояснити економічна синергетика. Всупереч класичним теоріям рівноваги, глобальні ТНК формують **нову якість динамічної рівноваги** як упорядкованого хаосу з потенціалом самоорганізації, що здійснюється без втручання системи вищого ієрархічного рівня. Цей аспект явища транснаціоналізації, зокрема непідпорядкованість діяльності ТНК наднаціональному і національному регулюючому рівню, відмічається у працях багатьох науковців.

У вітчизняних дослідженнях протягом останніх років помітно зростає увага до економічної синергетики, зокрема виділяються роботи А. Гальчинського, О. Васильєва, С. Єрохіна,

Ж. Поплавської [2, 3, 7, 15]. Так, у монографії «Структурна трансформація національної економіки» С. Єрохіна, побудованої на концепції синергетики, яку автор визнає новою парадигмою еволюційного процесу, докладно розглянутий категоріальний апарат і елементи механізму процесів самоорганізації систем, визначені параметри національної економіки як системи, що самоорганізується [7]. Цінність роботи полягає у систематизації праць з проблем синергетики зарубіжних науковців та постановці проблеми аналізу структурних трансформацій на основі методології синергетики.

На необхідності вдосконалення методології економічних наук через адаптацію принципів економічної синергетики наголошує А. Гальчинський у статті «Методологія складних систем», яку можна вважати програмною для теорії вітчизняної економічної науки. Розглядаючи зміст наукової революції у вивченні сучасного світоустрою, яку здійснили І. Пригожин, Г. Ніколос, автор наголошує: що «...Економічна наука як невід'ємна складова частина аналізу суспільних процесів не може бути відстороненою від цих методологічних новацій. Особливої ваги відповідна констатація набуває за умов, коли йдеться про аналіз глобальних економічних процесів» [3, с. 6-7]. Автор наводить визначення глобалізації німецького вченого К. Майнуєра, під якою «насамперед розуміють **нелінійну динаміку** світових ринкових систем» [3, с. 233]. Останнє визначення дуже важливе, оскільки зосереджує увагу на синергетичній сутності процесів глобалізації економічного середовища, формування якого спричинено розвитком процесів транснаціоналізації.

Поняття синергізму достатньо нове в економічній науці взагалі та регіональних дослідженнях зокрема, тому потребує окремих коментарів. Спрощене трактування цього терміну пов'язують з порушенням пропорційності, коли виникає ефект, який зазвичай наочно представляють як « $2+2=5$ », для того щоб підкреслити такі комбінації взаємодії економічних суб'єктів, у яких ефект від суми складених потенціалів більше, ніж сума самих потенціалів. За зауваженням Ж.Поплавської, «В економіці синергетичний ефект пов'язаний, зокрема, з тим, що комбіноване використання кількох взаємоузгоджених стратегій виявляється кориснішим, аніж ізольоване впровадження якоїсь однієї. Адже

при цьому різні фактори так впливають один на одного, що здатні разом досягти більшого, ніж за окремого їх застосування. Тому синергію коротко записують як «ефект, коли $2+2=5; 6; \dots N$ ». Ця формула показує, що сумарна віддача від кількох факторів може бути вищою, ніж сума показників незалежного їх використання. Оскільки в економіці постійно йдеться про комбінацію факторів виробництва, то тут урахування синергетичних ефектів набуває стратегічного значення» [15].

Більш складне трактування синергетичних ефектів застосовується при математичному аналізі нелінійної динаміки досліджуваних об'єктів. Зауважимо, що така динаміка передбачає особливі перехідні процеси, коли рух системи до поліпшення стану обов'язково переходить через стадію погіршення стану системи.

Необхідно виділити два принципових вихідних методологічних положення для обґрунтування теорії транснаціоналізації економіки регіонів, які можна почерпнути тільки з економічної синергетики.

1. Теорія синергетики вивчає нелінійні процеси розвитку складних систем, на відміну від загальної теорії систем, яка розглядає закономірності еволюційного, лінійного розвитку систем. Підкреслимо, що **загальну теорію систем синергетична парадигма не заперечує, а доповнює**, це ґрунтується на висновках провідних вчених: І. Пригожина, О. Князевої, С. Курдюмова, Л. Євстігнєєвої, Р. Євстігнєєва, О. Єрохіної, С. Єрохіна, А. Гальчинського [3, 7, 6, 11]. Останнє методологічне положення підтверджує наші гіпотетичні уявлення про паралельне існування у світовому господарстві міжнародного економічного середовища, утвореного під впливом процесів інтернаціоналізації та глобального економічного середовища, яке формується під впливом процесів транснаціоналізації.

Так, інтернаціоналізацію господарської діяльності можна визнати лінійним процесом, оскільки існує прямий зв'язок між поглибленням міжнародного поділу праці і зростанням його сукупної продуктивності в межах країн-учасниць. Процеси транснаціоналізації економіки є нелінійними, оскільки наслідки (результати) такого процесу принципово відмінні для різних за рівнем

розвитку країн, а результати не мають прямої залежності від масштабів використаних ресурсів.

2. Принципове значення для теорії транснаціоналізації економіки регіонів має те, що синергетика розглядає перетворення рівноваги у простір (а не точку), в межах якого розширюється поле маневру і виявляється множинність різних життєздатних рішень економічної структури [11]. Географічна дисперсія економічної діяльності ТНК і є тією новою якістю динамічної рівноваги у просторі, що дає таким формам організації економічних систем життєздатність, незалежність від зовнішніх управлінських впливів та потенціал трансформації простору у зону реалізації власних інтересів. На нашу думку, така життєздатність транснаціоналізованих економічних структур має довготривалі перспективи, попри песимістичні прогнози щодо неминучої кризи глобальних відтворювально-інвестиційних циклів ТНК. Так, відомий вчений О. Білоус стверджує, що «криза корпорацій і корпоративного глобалізму поглиблюється, оскільки вона відбиває конфлікт інтересів корпорацій та суспільства, корпорацій та націй-держав» [1, с. 12]. Пізнання закономірної природи транснаціоналізації дозволяє адекватно реагувати на незворотність цього явища і модифікувати регіональну політику у відповідності не тільки до національних, але й глобальних реалій.

Ефект синергії, як один з основних мотивів утворення інтегрованих структур, в тому числі – ТНК, розглядають Е. Кемпбелл, Ж. Поплавська, О. Гулін, В. Щедров, С. Валдайцев, О. Лисенко, С. Іщенко та ін. [5, 13, 10, 15]. Під **синергетичним ефектом** розуміється зростання ефективності діяльності за рахунок поєднання, інтеграції, злиття окремих частин в єдину систему на основі отримання ефектів синергії, коли позитивний ефект від взаємодії учасників взаємодії об'єднання (поєднання) всередині системи перевищує суму ефектів діяльності кожного учасника окремо.

До синергетичних ефектів, які проявляються у будь-якій економічній системі (територіальній, виробничій) відносяться: ефект масштабу, ефект інтеграції, ефект комплексних переваг. Якщо розглядати тільки виробничу систему, побудовану як інтегровану структуру, то до вказаних трьох ефектів додається четвертий: ефект конгломерату.

Крім того, ТНК отримують додаткові ефекти, пов'язані з перевагами стратегії корпоративного управління, які призводять до формування ефектів синергії у менеджменті. С. Іщенко, І. Івашківська виділяють: синергію збуту; виробничу синергію; синергію інвестування; синергію управління [9, 10]. Саме на отримання цих ефектів орієнтуються ТНК, обираючи регіони України як місце дислокації виробництва. Причому, враховуючи аналіз експертних оцінок мотивів діяльності ТНК в Україні, останні на перше місце висувають синергію збуту. Так, увійшовши до одного регіону країни, без додаткових витрат на маркетинг і рекламу іноземні компанії можуть легко просуватися в інші регіони, якщо є такі наміри. Таку стратегію обрали, наприклад, ТНК «Interbrew», «Danone», «Groupe Lactalis», «Кеш-енд-Кері», «Nestle» та інші компанії [4].

Але отримання ефектів синергії збуту проявляється на рівні компанії в цілому як синергія інвестування. Синергія інвестування є мультиплікативним ефектом від використання інвестиційних можливостей кожного структурного підрозділу, які розміщені у різних країнах світу. Досягти синергії інвестування можливо на основі постійного реінвестування. Ми підкреслюємо важливість даного моменту, оскільки аналіз присутності ТНК в регіонах України вияв наступне: результати діяльності, отримані від синергії збуту в конкретному регіоні країни в кінцевому підсумку (перетворившись у прибуток) реінвестуються в країни-базування материнських компаній, або інші розвинуті країни, де дана ТНК має філії. Таку ситуацію спричиняє ряд чинників, але основні з них – мотиви міжнародної конкуренції та відмінності у рівнях технологічного розвитку країн.

Кількісний вимір ефектів синергії розглядається переважно на рівні корпорацій. Для оцінки ефекту синергії на практиці найбільш вживаним є підхід за оцінками доходів корпорацій (наприклад, О. Гулін, В. Щедров, І. Івашківська) [5, 9]. Так, І. Івашківська розглядає наступний алгоритм кількісної оцінки ефекту синергії на основі методу дисконтування грошових потоків:

$$\Delta V = V_{synergy} = \sum \frac{\Delta FCFE_i}{(1+r_e)^i}, \quad (1)$$

$$\Delta FCFE = \Delta S - \Delta C - \Delta T - \Delta NWC - \Delta Capex + \Delta Debt. \quad (2)$$

де $\Delta FCFE$ (free cash flow to equity) – потік грошових коштів для акціонерів;

ΔS (sales) – приріст виручки;

ΔC (costs) – економія витрат, в т. ч. на освоєння нових ринків;

ΔT (tax) – економія на податках;

ΔNWC (net working capital) – економія на витратах на оборотний капітал;

$\Delta Capex$ (capital expenditure) – економія на капіталовкладеннях;

$\Delta Debt$ – зміна чистого боргу (з урахуванням фінансової синергії);

r_e (return) – доходність акціонерного капіталу.

Наведений вище підхід (доходний) до оцінки ефектів синергії є достатньо об'єктивним та інформативним, оскільки в його основі лежить принцип очікування, згідно з яким будь-який актив розцінюється з точки зору прибутковості у майбутньому. Наприклад, враховуючи принцип очікування можна пояснити парадоксальну ситуацію, яка відбувається у банківському секторі України. Так, протягом останніх 2-3 років укладаються угоди по купівлі банків іноземними інвесторами за ринковим курсом, який явно не відповідає низькому рівню розрахункової капіталізації банків.

Подібний за логікою, але відмінний за оцінкою джерел доходів, підхід до оцінки синергетичного ефекту великих корпоративних структур пропонують О. Гулін та В. Щедров, виходячи з того, що синергізм збільшує доходи й оптимізує грошові потоки корпорацій [5]. У цьому разі робляться акценти на отриманні доходів не тільки від діяльності корпорації, але й від актів злиття і поглинання, що є провідною стратегією проникнення ТНК у нові сектори економічного простору, в тому числі – у регіони України. Адже викуп контрольного пакету акцій підприємства регіону на поверхні явищ виступає як «залучення до економіки регіону стратегічного інвестора», але за економічною сутністю – це акція поглинання певного підприємства регіону ТНК. Ефект від злиття компаній виражають наступним чином:

$$C_n = (D(PN))_n + D(PA)_n + (EE)n - (DI_n + DT_n + I_o), \quad (2)$$

Економіка

де n – розрахунковий період часу;

C_n – ефект після злиття;

$D(PN)_n$ – розрахунковий додатковий прибуток, отриманий після розширення масштабів виробництва або опанування нових ринків збуту;

$D(PA)_n$ – розрахунковий додатковий прибуток від зниження ризиків за рахунок внутрішньогалузевої диверсифікації виробництва;

$(EE)_n$ – економія поточних виробничих витрат;

DI_n – додаткові інвестиції на реконструкцію і розширення виробництва (в т. ч. у філіях, розміщених в інших країнах світу);

DT_n – приріст за рахунок економії на податках;

I_0 – інвестиції на момент поглинання.

За умов такого підходу відбувається оцінка не тільки ринкової, але й інвестиційної вартості компанії. Крім того, структурується сама синергія (розглядається кожне з її джерел). Хоча існує ризик недооцінки потенціалу компанії, і в цьому випадку доцільне укрупнення компанії через злиття може не відбутися. Так, за зауваженням Ю. Маленкова, оцінка бізнесу з позиції синергетичної вартості інвестицій якісно змінює саму парадигму ефективності капіталовкладень. Цей критерій є важливим для інвесторів, але в існуючих методиках, які орієнтуються на дисконтування, він абсолютно не враховується [14]. Яскравим прикладом є парадокс «Силіконової долини», який не можуть пояснити існуючі методи оцінки ефективності інвестицій, оскільки на рішення інвестора впливає очікування різкого збільшення доходів у майбутньому.

Так, Ж. Поплавська відмічає, що встановити наявність синергії легко. Але її ефекти важко планувати, а тим більше – реалізовувати. Всі комбінації факторів вдається дослідити лише у рідкісних випадках [15]. Проте, якщо йдеться не про планування діяльності конкретного підприємства, а планування територіального розвитку на основі свідомої цілеспрямованої діяльності регіональних органів влади по реалізації заходів науково обґрунтованої політики транснаціоналізації економіки регіонів, передбачити різні комбінації факторів значно легше, оскільки взаємодія економічних суб'єктів програмується з точки зору ефектів, які

очікуються. Тобто така взаємодія свідомо спрямовується у напрямку реалізації інтересів конкретної території.

Характерно, що у вищенаведених методиках оцінки суттєву вагу має такий фактор синергії діяльності ТНК, як зниження ризиків за рахунок диверсифікації виробництва. Класичний приклад діяльності ТНК – опанування ринків регіонів України компанією Нестле – найбільшого виробника продуктів харчування у Європі, яка має обсяг продажу біля 90 млрд. дол. на рік. Етапи опанування компанією ринків України: 1994 – відкрито представництво в Україні по реалізації всесвітньо відомих брендів (спектр диверсифікації – кофе, мінеральні води, молочні продукти, дитяче харчування, сухі сніданки, кулінарні продукти (харчові приправи), заморожені продукти, шоколад та кондитерські вироби, фармацевтична продукція, косметика); 1998 – придбання контрольного пакету акцій «Світоч»; 2003 – придбання 100 % акцій «Волинь холдинг» – ТМ «Торчин-продукт»; січень 2007 – Луцькою обласною радою схвалені наміри про будівництво нового заводу «Нестле України», під яке виділено 34 га землі; липень 2007 – інформація про розпочате будівництво велетенського складського комплексу (17 тис. кв. м) у м. Луцьку, причому виготовлення металевих конструкцій доручено ВАТ «Укрстальконструкція», що входить до холдингу «Індустріальний Союз Донбасу». Звертає на себе увагу, що в обох розглянутих підходах до оцінки ефектів синергії корпоративних структур суттєву вагу має такий фактор, як економія на податках. Існують переконливі приклади ухилення окремих ТНК від податків та опанування ринків регіонів України [4].

Аналіз підходів до оцінки ефектів синергії, які покладені в основу стратегії ТНК, що розміщують свої виробництва у регіонах України є корисним з нестандартної позиції. А саме – для більш глибокого розуміння мотивів велетенських фінансово-промислових структур, які всупереч логіці явних ринкових переваг, можуть опановувати малоприбуткові або найменш привабливі сектори економіки регіонів, керуючись при цьому очікуванням синергетичних ефектів, які будуть отримані у межах глобалізованої організаційної структури в цілому. Звідси витікають корисні для формування політики транснаціоналізації економіки регіонів та практики висновки про необхідність мати чітке уявлення не

тільки про наміри діяльності компанії в регіоні, але й про глобальну стратегію компанії. Очевидно, що це єдиний шлях для прогнозування поведінки компанії не тільки в регіоні, але й у країні в цілому.

Отже, ми розглянули синергетичні ефекти, які отримують ТНК від діяльності в економіці регіонів України. Доведено, що отримання таких синергетичних ефектів дозволяє ТНК використовувати додаткові переваги, які збільшуються з кожним циклом реінвестування, що відбувається за межами національної економіки України.

На основі викладених підходів можна представити модель сучасних напрямів ефектів позитивної і негативної синергії, яка ґрунтується на існуючому характері відносин між регіонами і ТНК, що присутні в їх економіці (рис. 2).

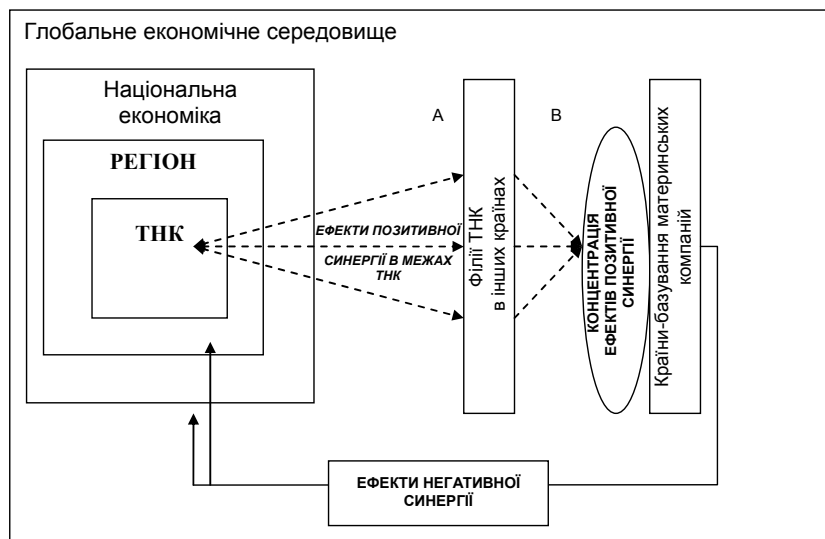

Рис. 2. Модель потоків позитивної і негативної синергії транснаціоналізації економіки регіонів України

Як видно з представленої моделі (рис. 2), у сучасних умовах вектори позитивної синергії розподілені між філіями ТНК, що розміщені в різних країнах і концентруються у країні-базування материнської компанії. Такий перерозподіл відбувається за логічною схемою – від центру витрат до центру управління прибутком. Але ж існують механізми реінвестування, які, як правило, не використовуються ТНК в регіонах України. Якщо виходити з того,

що присутність ТНК в економіці регіонів є неминучим наслідком глобалізації, то зусилля регіональних влад мають бути спрямовані на пошук позитивних ефектів від присутності ТНК в економіці України через взаємодію для досягнення інтегральних синергетичних ефектів транснаціоналізації економіки регіонів. Ми окреслюємо два завдання, які мають бути вирішені для досягнення вказаних ефектів:

1) стратегічне, коли складається можливість отримувати інтегральні синергетичні ефекти від взаємодії з ТНК для активізації соціально-економічного середовища регіону у цілому, що можливо за умов реалізації політики транснаціоналізації економіки регіонів;

2) тактичне, коли формуються взаємозв'язки і відносини місцевих підприємств з іноземними компаніями і ТНК, що присутні в економіці регіону.

Таким чином, у сучасних умовах значно ускладнена ієрархія зовнішніх впливів на економіку регіону, яка залучена не тільки до міжнародного, але й до глобального економічного середовища, сформованого під впливом зростаючої активності ТНК. Акценти формування політики транснаціоналізації перенесені на регіональний рівень у зв'язку з неможливістю розробки уніфікованої системи заходів щодо реалізації останньої, оскільки для вибору місця дислокації філій ТНК першочергове значення має саме унікальність регіонального набору факторів розміщення виробництва. Запобігти негативним наслідкам діяльності ТНК можливо тільки за умов реалізації політики транснаціоналізації економіки регіонів. Завдання політики транснаціоналізації економіки регіонів України мають полягати не тільки в протистоянні тиску ТНК (пасивна складова), а у виробленні активної позиції щодо спрямування діяльності транснаціоналізованих структур у загальне русло вирішення соціально-економічних проблем регіону, стимулювання участі вітчизняних капіталів у міжнародних фінансово-промислових структурах та націленості на формування власних ТНК у майбутньому. Розробка такої політики має базуватися, по-перше, на адекватній новому світовому порядку науково-методологічній основі, важливою складовою якої ми розглядаємо економічну синергетику; по-друге, на глибокому усвідомленні сучасних стратегій міжнародного маркетингу і мене-

джменту, якими керуються глобальні корпорації, інтенсивно освоюючи економічний простір регіонів України.

Література

1. Білоус О. Криза глобалізації та перспективи корпоративного глобалізму / О. Білоус // Економічний часопис – XXI. – 2003. – № 1. – С. 12.
2. Васильєв О. Синергетичні підходи в економічній теорії / О. Васильєв // Економіка України. – 2007. – № 5. – С. 75-78.
3. Гальчинський А. Методологія складних систем / А. Гальчинський // Економіка України. – 2007. – № 8. – С. 4-18.
4. Гонта О. І. Політика транснаціоналізації економіки регіонів: теорія методологія, практика / О. І. Гонта. – Чернігів: Видавництво Чернігівського ЦНТЕІ, 2008. – 496 с.
5. Гулин О., Щедров В. Статистический анализ эффективности синергетического эффекта в отраслевых корпорациях. – Режим доступа: / www.cfin.ru/bandurin/articl.
6. Евстегнеева Л. Субфедеральные аспекты глобализации / Евстегнеева Л., Евстигнеев Р. // МЭ и МО. – 2003. – № 5. – С. 50-65.
7. Єрохін С. А. Структурна трансформація національної економіки (теоретико-методологічний аспект) [Наукова монографія] / С. А. Єрохін. – К. : Світ Знань, 2002. – 528 с.
8. Жаліло Я. Глобалізація та проблеми збереження економічного суверенітету України / Я. Жаліло // Вісник ТАНГ. – 2002. – № 8-1. – С. 11-18.
9. Ивашковская И. Слияния и поглощения: ловушки роста / И. Ивашковская // Управление компанией. – 2004. – № 7. – С. 26-29.
10. Ищенко С. Оценка эффекта синергии как одного из факторов роста капитализации компании и благосостояния акционеров / С. Ищенко. – Режим доступа: <http://koet.syktsu.ru/vestnik/2007/2007-3/10/10.htm>.
11. Коллонтай В. На стыке естественных и общественных наук: вклад И. Пригожина / В. Коллонтай // МЭ и МО, 1998. – № 4. – С. 136-142.
12. Кочетов Є. Глобалістика: теорія, методологія, практика / Є. Кочетов. – М. : НОРМА, 2002. – С. 672.
13. Лысенко О. В. Применение методики оценки синергетического эффекта для определения эффективности образования интегрированных промышленных объединений / О. В. Лысенко. – Режим доступа: <http://www.anrb.ru/isei/cf2004/d776.htm>.
14. Маленков Ю. А. О необходимости применения новых инструментов стратегического управления инвестициями / Ю. А. Маленков. – Режим доступа: http://www.icie.ru/netcat_files/image/malenkov.doc.
15. Поплавська Ж. Ефект взаємодії. Синергізм в економіці / Ж. Поплавська / Вісник НАН України. – 2001. – № 5. – Режим доступа: // www.nbuv.gov.ua/Portal/all/herald/2001-05/7.htm.
16. Фёдорова Е. С. Оценка стоимости публичных компаний в процессе слияния на российском рынке / Е. С. Фёдорова // Финансовый менеджмент. – 2006. – № 6. – С. 46-55.

Надійшла 16.07.2009